

IV. BÉLA ÉS A TATÁRJÁRÁS

II. András már élete utolsó éveiben királlyá koronáztatta fiát: Bélát (1235-70), akinek példaképe: nagyapja, III. Béla. András még az ifjú trónörökös királysága előtt rábízta Erdély irányítását, hogy beletanuljon a királyi életbe.

Uralkodását két szakaszra lehet bontani.

1. Az első szakasz 1235-41 között tartott:

- Politikájának első számú törekvése a **királyi hatalom tekintélyének helyreállítása** (első intézkedései közt elégettette a bárók trónteremben lévő székeit, hogy a király jelenlétében ne pöffeszkedjenek ott.)
- Hatalmát akarta erősíteni az **apja által eladományozott birtokok visszavételével is. Rogerius püspök**, a korszak nagy történetírója számol be, a nagybirtokosok és a király veszekedéseiről. A konfliktus azt eredményezi, hogy a király elesik a katonai támogatástól.
- **Julianus barátot elküldi az őshaza felkutatására**, aki nemcsak a volgai magyarokat találja meg, hanem **a tatár (igazából mongol) veszedelemről is hírt hoz.**
- Mivel a bárók seregeire nem számíthat, 1239-ben **betelepíti a kunokat**. A kunok egy nomád, katonáskodó nép, törzsi viszonyok szerint élnek és Keletről érkeznek a tatárok nyomására, Kötöny vezetésével. Mind a 40 ezer kunt betelepítették az Alföldre, ezzel IV. Béla visszaszerzi a katonai támogatottságot. A kunok betelepítése azonban csak tovább fokozza a király és a nemesek közt kialakult ellentéteket. Ennek fő oka, hogy a kunok nem veszik figyelembe a birtokhatárokat, és az állataikat ráhajtják más földjére is. IV. Béla azonban kiáll a kunok mellett, ezért a nagybirtokosok a kunok ellen fordulnak és megölik Kötönyt. **Erre a kunok hatalmas pusztítással kiviharzanak az országból.**

2. A tatárjárás 1241-1242

A tatárok megérkeznek a magyar határhoz, a királynak pedig nincsen katonai támogatottsága. **A tatár támadás 3 irányban érkezett:**

- a Vereckei-hágón, Batu kán vezetésével
- Erdély felől
- Lengyelország irányából
- Béla felszólította a magyar lakosságot a haza védelmére, azonban a védősereg nem nagyon akar összeverbuválódni. Ezért a pápától kér segítséget, azonban éppen ekkor folyik az investitúra harc, így a pápa el van foglalva. **A kicsiny létszámú magyar sereg Muhi falunál elveszíti a döntő összecsapást**, IV. Béla is csak alig tud megmenekülni.

- Ausztrián keresztül menekül, itt Harcias Frigyes váltságdíjat kért tőle, onnan a horvát **Trauba** megye, a tatárok folyamatosan üldözik, de Béla megvárja, amíg visszahúzódnak.
- Az országban **óriási károk keletkeztek**. A túlzó adatok szerint megfeleződött a lakosság létszáma (2-ről 1 millióra), de az egyharmada biztos, hogy elveszett. A tatárok nem nagyon hagytak túlélőket sehol, Erdélyben volt olyan falu, ahol 100%-os volt a pusztulás.
- Aztán 1242-ben váratlanul elvonultak. Vagy azért mert meghalt vezetőjük, Ögödej kán és Batu ott akart lenni a nagy kánválasztáson, vagy a tatár szokás miatt hagytak itt bennünket, miszerint először csapást mérnek, majd később visszatérnek államot szervezni. Tehát lehetett számítani arra, hogy vissza fognak jönni. Ezzel ért véget IV. Béla uralkodásának első szakasza.

3. Uralkodásának II. szakasza (1242-1270)

- Béla amint visszatér, megkezdte az ország újraépítését és egyben uralkodásának második szakaszát. Ezért nevezik őt a **második honalapítónak**.
- Újjáépíteti a falvakat, **visszahívja a kunokat**, akiket ismét az Alföldre telepít. (Ma is sok település nevében: KUN). A **Felvidékre pedig cseheket, morvákat, Nyugatra németeket telepített**. A kunokkal való jó kapcsolat érdekében összeházasítja fiát, Istvánt Kun Erzsébettel (Kötöny lányával).
- A birtokvisszavételt is beszüntette, sőt adományozott földeket, viszont **kötelezővé tette a kővárak megépítését**. A kőfállal körülvett településeknek pedig városi rangot, kiváltságokat adott: Sopron, Pozsony, Buda.
- Megkezdődött a **szabad király városok kialakulása, birtokok hiányában ugyanis a kincstár a városok adóira támaszkodott**.
- **Béla megváltoztatta külpolitikáját is: inkább keleti irányú szövetségeket kötött**, pl.: Haliccsal, Nyugat-Európától elfordult, mert cserbenhagyták őt a tatárjárás alatt.
- Az Aranybulla be nem tartása miatt a **serviensek jogait megerősítette** 1267-es rendeletében. Ebben nevezi ugyanis a nemeseket *nobiles*nek, a földbirtokosokat pedig *báronak*.
- Mivel a kővárak kiválóan védhetőek voltak a tatárok mellett a király ellen is, **a várépítés a feudális anarchiához, s Béla halála után a kiskirályok uralmának kialakulásához is hozzájárult**.
- **Utódlása:** A trónon fia, V. István (1270-1272) követi. Erdélyt irányítja egy darabig, gyakorlatként. IV. Béla utolsó éveiben hatalmi harcba keveredik fiával, aki le is győzi apját, de békét kötöttek még Béla halála előtt.